

การพัฒนาารูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัด ในจังหวัดนครปฐม*

DEVELOPMENT OF A MODEL TO STRENGTHEN THE TEMPLE'S SOCIAL WORK PRACTICES IN NAKHON PATHORM PROVINCE

พระมหาสุรไกร ชินพุทธสิริ, ญัฐหทัย นิรัตติย,
ญัฐชยา กำแพงแก้ว, เกษฎา ผาทอง, สัญญา สดประเสริฐ
Phramaha Surakrai Jinabuddhisiri, Nathatai Nirattisai,
Nutchaya Kampangkeaw, Ketsada Phathong, Sanya Sodprasert
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahachulalongkomrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Phramahasurakrai.ji@mbu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม 2. ศึกษากระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม 3. พัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยข้อมูลเชิงปริมาณมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ พระสงฆ์ จำนวน 210 รูป สุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยการเลือกแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D. และข้อมูลเชิงคุณภาพมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ พระสงฆ์ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการทางสังคมสงเคราะห์ นักสังคมสงเคราะห์ และผู้แทนภาคประชาชน จำนวน 20 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์สังเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในด้านขวัญและกำลังใจ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีความ

คิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 2. กระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เริ่มจากการวิเคราะห์ปัญหา วางแผนดำเนินงานเพื่อเป็นการช่วยเหลือ ติดตามและประเมินผล ซึ่งแต่เดิมคณะสงฆ์และสถาบันทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทยมีกระบวนการปฏิบัติในการสงเคราะห์ประชาชน เช่น การสร้างสถานพยาบาล สถานรับเลี้ยงเด็กกำพร้า และการเปิดโรงเรียนเพื่อการกุศลแบบองค์กรทางศาสนาอื่น ๆ 3. รูปแบบการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม สามารถพัฒนาเป็นโมเดล EASAC ดังนี้ 1. สำรวจ 2. กิจกรรม 3. สนับสนุน 4. การช่วยเหลือ และ 5. ทวน

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ; การเสริมสร้างแนวปฏิบัติ; สังคมสงเคราะห์

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To study the factors affecting the social work practices of temples in Nakhon Pathom Province. 2. To study the development process of strengthening social work practices of temples in Nakhon Pathom Province. 3. To develop a model for strengthening social work practices of temples in Nakhon Pathom Province. This is a mixed-methods research study. Quantitative data was collected using questionnaires from a sample of 210 monks, selected through systematic random sampling with quota sampling. Data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation (S.D.). Qualitative data was collected through interviews and in-depth interviews with 20 key informants, including monks, Buddhist scholars, social work academics, social workers, and community representatives. Content analysis was used to analyze qualitative data.

The results revealed that 1. The factors affecting the social work practices of temples in Nakhon Pathom Province were generally rated as high. Specifically, morale, community participation, public consciousness, community organization networks, community organizations, and local wisdom were all rated highly. Support from the government received a moderate rating. 2. The development process of strengthening social work practices of temples in Nakhon Pathom Province starts with problem analysis, followed by planning, implementation of assistance, monitoring, and evaluation. Traditionally, the Sangha and Buddhist institutions in Thailand have engaged in social welfare activities such as establishing healthcare facilities, orphanages, and charity schools, similar to other religious organizations. 3. The model for enhancing social work practices in

temples in Nakhon Pathom Province can be developed into the EASAC model are as follows: 1. Explore, 2. Activity, 3. Support, 4. Assistance, and 5. Capital.

Keywords: Model Development; Practice Enhancement; Social Work

บทนำ

ในอดีต วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและจุดศูนย์กลางของชุมชน ผู้คนมักมารวมตัวกันที่วัดเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การประชุมหมู่บ้านและการแลกเปลี่ยนความรู้ ปัจจุบัน วัฒนธรรมตะวันตกส่งผลให้เยาวชนและชาวบ้านหันมาให้ความสำคัญกับวัดน้อยมากขึ้น ทำให้ความสัมพันธ์กับวัดมีแนวโน้มลดลง วัดจึงต้องปรับบทบาทโดยการสร้างเครือข่ายกับสถาบันทางสังคมในรูปแบบบูรณาการที่เรียกว่า บวร ซึ่งหมายถึง บ้าน วัด และโรงเรียน เน้นการอบรมให้ความรู้ ส่งเสริมความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน และช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมมีความซับซ้อนและประชาชนประสบปัญหาหลากหลาย ขณะที่รัฐยังไม่สามารถบรรเทาทุกข์ได้อย่างทั่วถึง พระสงฆ์จึงควรมีบทบาทในการช่วยเหลือสังคมอย่างใกล้ชิด สนับสนุนกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน และถ่ายทอดธรรมะเพื่อส่งเสริมคุณธรรมและความสงบสุข เช่น การจัดตั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็กในวัด การอบรมเยาวชน โครงการฝึกอาชีพ ธนาคารข้าว ธนาคารโคกระบือ การส่งเสริมการแพทย์พื้นบ้าน ยาสมุนไพรหรือบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด กระทั่งการส่งเสริมชาวบ้านในเรื่องเกษตรผสมผสานหรือเกษตรกรรมเพื่อการพึ่งตนเอง เป็นต้น การเข้าร่วมแก้ปัญหาสังคมของพระสงฆ์ผ่านกิจกรรมเหล่านี้ โดยเฉพาะในชนบท ซึ่งได้รับศรัทธาจากชาวบ้าน ช่วยให้การพัฒนาสำเร็จได้ง่าย แต่บทบาทนี้ยังจำกัดอยู่ในบางพื้นที่ และยังมีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดความร่วมมือในรูปแบบเครือข่าย ส่งผลให้กิจกรรมเพื่อสังคมที่ดำเนินการร่วมกับชุมชนมาเป็นเวลานานก็อาจต้องยุติลงด้วยเหตุนี้บทบาทด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์และการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์จึงยังคงมีแนวโน้มที่ไม่ยั่งยืน

จังหวัดนครปฐมมีประชากรนับถือศาสนาพุทธถึงร้อยละ 98.40 ของทั้งหมด มีวัดจำนวน 232 แห่ง และมีบุคลากรทางศาสนาจำนวน 2,427 รูป (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) วัดซึ่งเป็นศูนย์กลางของชุมชนและศูนย์รวมจิตใจของประชาชนจึงถือเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2535 ที่มหาเถรสมาคมมีอำนาจในการบริหารงานคณะสงฆ์ 6 ประเภท คือ 1. การปกครอง 2. การศาสนศึกษา 3. การศึกษาสงเคราะห์ 4. การเผยแผ่ 5. การสาธารณูปการ และ 6. การสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยเฉพาะงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ที่เน้นการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังนั้น วัดควรมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านสังคมสงเคราะห์ตามที่พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 (พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546, 2546) ได้ระบุไว้ในมาตรา 5 ระบุว่า ในการจัดสวัสดิการสังคมตามวรรคหนึ่ง ให้มีการ

ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และองค์กรอื่นได้มีส่วนร่วมด้วย

เพื่อให้การวิจัยบรรลุเป้าหมาย คณะผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะพัฒนารูปแบบที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม โดยสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคลากรทางศาสนา หน่วยงานสวัสดิการสังคมภาครัฐ องค์กรภาคประชาสังคม และชุมชน หรือที่เรียกว่า วัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อทำงานสังคมสงเคราะห์ในรูปแบบเครือข่าย ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดนครปฐมและเสริมสร้างบทบาทของคณะสงฆ์ให้เกิดผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพ นำไปสู่การแก้ปัญหาหรือการพัฒนาอย่างยั่งยืนของคน ชุมชน ท้องถิ่น และสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อพัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) พื้นที่วิจัย คือ วัดในจังหวัดนครปฐมที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์

2. ประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร คือ พระสงฆ์ในพื้นที่จังหวัดนครปฐม จำนวน 7 อำเภอ 106 ตำบล ในจังหวัดนครปฐม ได้แก่ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอบางเลน อำเภอพุทธมณฑล อำเภอกำแพงแสน อำเภอนครชัยศรี อำเภอดอนตูม และอำเภอสามพราน ใช้การสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling) โดยการเลือกแบบกำหนดโควตา (Quota Sampling) 1 อำเภอ 1 ตำบล ๆ ละ 30 รูป รวม 7 ตำบล เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัยกำหนดได้ล่วงหน้า และได้พระสงฆ์ จำนวน 210 รูป

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ พระสงฆ์หรือคณะกรรมการวัดที่บริหารจัดการงานสังคมสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญในงานสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งสิ้น 20 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม แบ่งเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม มี 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านขวัญและกำลังใจ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม มี 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณะสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม และด้านการพัฒนา ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่น ๆ

3.2 แบบสัมภาษณ์ แบ่งเป็น 3 ตอน ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการทำงานอย่างย่อของผู้ถูกสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับกระบวนการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในการทำงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อเครือข่ายการสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ตอนที่ 5 เป็นคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นอื่น ๆ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 กำหนดวัน เวลา และสถานที่สำหรับการสัมภาษณ์

4.2 ดำเนินการขอหนังสือจากหน่วยงานเพื่อขออนุญาตลงพื้นที่เก็บข้อมูลวิจัย

4.3 นำส่งหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยโครงการวิจัย ไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล พร้อมทั้งประสานทางโทรศัพท์มือถือเพื่อนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ ให้ชัดเจน

4.4 ดำเนินการรวบรวมข้อมูล ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดระหว่างเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2566 ถึงเดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2567

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณมาถน วิเคราะห์ด้วยสถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม พบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีอายุพรรษาต่ำกว่า 10 พรรษา จำนวน 141 รูป คิดเป็นร้อยละ 67.10 มีระดับการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน 92 รูป คิดเป็นร้อยละ

43.80 มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 146 รูป คิดเป็นร้อยละ 69.50 และเป็นพระลูกวัด จำนวน 184 รูป คิดเป็นร้อยละ 87.60นครปฐม ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม

ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม	(\bar{X})	S.D.	การแปลความ
ด้านขวัญและกำลังใจ	4.02	.681	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน	3.85	.730	มาก
ด้านการมีจิตสาธารณะ	4.05	.694	มาก
ด้านเครือข่ายองค์กรชุมชน	3.58	.802	มาก
ด้านองค์กรชุมชน	3.64	.836	มาก
ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.71	.870	มาก
ด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ	2.84	1.013	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	3.67	.681	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.=0.681) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านขวัญและกำลังใจ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านเครือข่ายองค์กร ชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม

การปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม	(\bar{X})	S.D.	การแปลความ
ด้านการศึกษาสงเคราะห์	3.94	.772	มาก
ด้านการสาธารณสงเคราะห์	3.93	.752	มาก
ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม	4.14	.694	มาก
ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม	4.18	.743	มาก
ด้านการพัฒนาจิตใจ	4.10	.801	มาก
ค่าเฉลี่ย	4.05	.688	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.05$, S.D.=0.688) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทั้ง 5 ด้าน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เช่นกัน

2. กระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม พบว่า

2.1 งานสังคมสงเคราะห์และกระบวนการหรือขั้นตอนการทำงานของวัดในจังหวัดนครปฐม วัดมีงานสังคมสงเคราะห์ กระบวนการหรือว่าขั้นตอนในการทำงาน เริ่มแรกครู

จะทราบปัญหาของเด็กที่อยู่แล้ว จะมีการตรวจดูว่าเด็กคนนี้มีปัญหาจริงหรือไม่ ปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องด้านทุน เกิดขาดแคลนเงินทุน วัดโดยหลวงพ่อและแกนนำของวัดจะไปเยี่ยมบ้านลงพื้นที่ให้กำลังใจ ช่วยเหลือด้านเงินทุน ช่วยเรื่องการศึกษา เพื่อที่จะได้เป็นกำลังสำคัญในสังคมในอนาคตกันต่อไป การสนับสนุนให้กับเด็กที่ขาดแคลนทางวัดสนับสนุนทั้งด้านทุนทรัพย์ ด้านอาหารปัจจัย 4 มีระยะเวลาในการให้ความอุปถัมภ์ จนกระทั่งจบประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 หรือ มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โดยมีกระบวนการในการทำงานมีประชุมกันเป็นกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีเครือข่ายแต่ละอำเภอ เพื่อที่จะให้แต่ละชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น ชมรมคนรักในหลวง ชมรมคนรักแม่น้ำท่าจีน ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมคนทำเกษตรปลอดเคมี ฉะนั้น การทำงานเบื้องต้นคือ เราได้ประสานสร้างแนวร่วม สร้างเครือข่าย ให้กับผู้นำหรือคนที่เป็นแกนนำหลัก ในแต่ละชมรมในแต่ละกิจกรรมให้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

2.2 อุปสรรคการทำงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ทางด้านการศึกษา สำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมถ้าเจอปัญหาที่ต้องแก้ไขปัญหาและลงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลมากขึ้น ผ่านการประสานงานเป็นการทำงานร่วมกัน การประสานงานต้องมีความชัดเจน โครงการทั้งหมดที่เป็นโครงการหลัก ๆ ได้แก่ โครงการรักษาศิลห้เป็นโครงการหลักที่ได้ทำ มีการช่วยเหลืออยู่อาจจะด้านที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือสังคม โดยส่วนใหญ่ โดยหลวงพ่อและแกนนำจะเป็นคนนำพาห่มุคณะสงฆ์ไปช่วยเหลือในสถานที่ต่าง ๆ ในเรื่องของการประสานงาน หลักในการบริหารจัดการส่วนใหญ่จะแบ่งออกเป็นสี่หลักใหญ่ ๆ เช่น เรื่องของบุคคลว่าคนเพียงพอไหม จำนวนคนในการทำงาน ในเรื่องของวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน หรือว่าในเรื่องของงบประมาณที่ให้ เรื่องของวิธีการทำงานว่าต้องมีเรื่องของการประสานงานเป็นหลัก ปัญหาที่พบกันอยู่ ในเรื่องของสังคมสงเคราะห์ส่วนหนึ่ง คือเวลามีกิจกรรม สิ่งที่ทำให้เป็นจุดแข็ง คือผู้นำ หรือชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม วัฒนธรรมของสังคมไทย เป็นเรื่องที่ดึงมาเป็นเรื่องที่สร้างมูลค่าให้กับสังคมไทย สร้างการทำงาน สำเร็จไปได้ด้วยดี เพราะว่าต้นทุนสังคมมีวัด มีพระสงฆ์เป็นผู้นำ แล้วก็เชื่อในเรื่องของความบาปบุญคุณโทษ เรื่องของการสร้างบุญสร้างกุศล เรื่องของการสงเคราะห์ผู้คน ก็ทำให้วัดได้ต้นทุนหรือว่ามีบทบาทค่อนข้างจะชัดเจน

2.3 กระบวนการสร้างเสริมแนวปฏิบัติในการสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม โรงพยาบาลวัดไร่เชิงเวลาที่มีกิจกรรม เช่น การตรวจสุขภาพ การจัดกิจกรรมใหญ่ ๆ ทางวัดจะเชิญศูนย์บริการสาธารณสุข เข้ามาร่วมทำงานอยู่ในวัด และก็จะมียายของนักสังคมสงเคราะห์เข้ามาด้วย ซึ่งเป็นโครงการที่วัดทำร่วมกับทางศูนย์บริการสาธารณสุข คือ การเยี่ยมทีมงานเข้ามาทำงานอยู่ในวัด ปัจจุบันพบว่า มีโครงการหลายโครงการเข้ามาสนับสนุนการดูแลพระภิกษุสามเณรอาพาธ ทั้งนี้โครงการเหล่านี้มีการเสริมให้ความรู้ด้านวิธีการ กระบวนการสังคมสงเคราะห์ ให้กับพระภิกษุสามเณรที่ปฏิบัติหน้าที่ จะเป็นการส่งเสริมศักยภาพให้กับผู้ดูแลและเสริมสร้างคุณภาพในการดูแลพระภิกษุสามเณรอาพาธแบบองค์รวม

2.4 ปัจจัยความสำเร็จที่มีต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม โดยขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ได้แก่ 1. ผู้นำ ได้แก่ เจ้าอาวาส หรือพระในวัดที่เป็นผู้นำ ซึ่งผู้นำแต่ละคนมีลักษณะอุปนิสัย ความรู้ความสามารถ ที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ความรู้ด้านสังคมสงเคราะห์ เน้นหลักของพรหมวิหารธรรม ได้แก่ ความเมตตา ความกรุณา เป็นหลัก ซึ่งส่งผลให้เห็นในภาพของการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ชั่วคราวเป็นงานหลัก เช่น ช่วยเหลือผู้ประสบภัยน้ำท่วม ไฟไหม้ หรือมอบทุนการศึกษา เป็นต้น มีส่วนน้อยที่ดำเนินการอย่างเป็นทางการ ขึ้นตอน และติดตามผลประเมินผลการดำเนินงาน 2. ทุนทางสังคม แม้ว่าทุนที่เป็นตัวเงินจะมีความสำคัญในการดำเนินงานด้านสังคมสงเคราะห์ แต่ทุนที่สำคัญกว่าเงิน คือ บุคคลที่มีศรัทธา เพราะบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ให้การอุปฐากบำรุงดูแลวัด เงินที่วัดได้ล้วนมาจากการบริจาคของกลุ่มคนเหล่านี้ ดังนั้นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยทุนที่เป็นบุคคล ที่สนับสนุนการดำเนินงาน ซึ่งทุนนี้ต้องอาศัยผู้นำในการสร้างสัมพันธ์ภาพ สร้างเครือข่าย และโน้มน้าวให้เห็นประโยชน์ และคุณค่าของการช่วยเหลือ 3. เงินทุน ในการดำเนินงานให้การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ของวัดประสบผลสำเร็จ เพราะเงินทุนสามารถนำไปใช้สอยให้เกิดประโยชน์ได้ในหลายได้ ทั้งสิ่งของเพื่อการสงเคราะห์ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานสงเคราะห์ ดังนั้นวัดที่มีเงินทุนจำนวนมากสามารถที่จะนำเงินทุนเหล่านั้นไปปรับเปลี่ยนเป็นการสงเคราะห์ช่วยเหลือได้

2.5 การประยุกต์หลักพุทธธรรมใดในการส่งเสริมปัจจัยความสำเร็จที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์ของวัดนั้น สามารถนำหลักการทางพุทธศาสนามาใช้ได้ทุกหลักการ ซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเหมาะสม เช่น หลักสังคหวัตถุ 4 ถือว่าเป็นหลักพุทธธรรมพื้นฐานในการนำมาในการสังคมสงเคราะห์ เช่น การให้ด้วยความบริสุทธิ์ใจ การพูดด้วยความจริงใจ ช่วยเหลือคนอื่นให้ตามกำลังของตนเอง และการวางตัวเหมาะสมในการที่จะสงเคราะห์ พรหมวิหารธรรม ประกอบด้วยข้อธรรม 4 ข้อ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และ สังคหวัตถุธรรม คือ ธรรมที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือสงเคราะห์กันในด้านสังคม ประกอบด้วยธรรม 4 ข้อ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานตตตา ดังนั้น การใช้หลักสังคหวัตถุธรรมประยุกต์ใช้กับงานสังคมสงเคราะห์ย่อมเป็นปัจจัยส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จ

2.6 รูปแบบเครือข่ายสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เครือข่ายมีแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งเครือข่ายแบบธรรมชาติ คือเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งชาวบ้านหรือว่าวัดทำมาติดอยู่แล้ว แต่ถ้าเป็นเครือข่ายที่มีการแต่งตั้งมีการเอาระเบียบข้อบังคับเข้ามา ก็จะเป็นเครือข่ายที่เป็นทางการ

2.7 การสร้างเครือข่ายสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ควรมีแนวทางการพัฒนาให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งมหาเถรสมาคม เป็นหน่วยงานของรัฐหรือเป็นภาคส่วนของรัฐ เป็นความชอบธรรมที่จะขอความร่วมมือของหน่วยงาน ทั้งภาครัฐภาคเอกชน ภาคประชาสังคม

ได้ หรือหน่วยงานหรือโครงการหรือนโยบายวัดประชารัฐสร้างสุข ก็เป็นโครงการหรือนโยบายอย่างหนึ่งที่มหาเถรสมาคมได้ให้วัดได้ขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายของสังฆมสเคราะห์ของวัดแนวทางคือการประสานและการให้ความร่วมมือหรือการขอกำลังช่วยเหลือกันและกัน

3. พัฒนารูปแบบในการเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังฆมสเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐมพบว่า รูปแบบ EASAC เป็นการร่างรูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวทางปฏิบัติสังฆมสเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เพื่อหาข้อเท็จจริงในสิ่งที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ปัญหาวางแผนดำเนินงานเพื่อการเป็นช่วยเหลือไปจนถึงการประเมินและติดตามผล ร่างรูปแบบ EASAC ประกอบไปด้วย 1. การสำรวจ (Explore) ทำการสำรวจและแก้ไขปัญหา สามารถนำผลการศึกษาไปวางแผนดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาบุคคล และกลุ่มบุคคล 2. กิจกรรม (Activity) งานกิจกรรมสังฆมสเคราะห์ เช่น การบริการเงินสงเคราะห์ครอบครัว การพิจารณาอุปการะเด็กนักเรียนโดยการแสวงหาข้อมูลด้วยตนเองหรือประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการหาข้อเท็จจริง ผ่านการประเมินและวางแผนที่จะเข้าช่วยเหลือเด็กได้ถูกต้องเพื่อให้ตรงกับปัญหาและความต้องการของเด็กและครอบครัว 3. สนับสนุน (Support) การสนับสนุนทรัพยากร เช่น เงิน บุคคล ความรู้ วัสดุอุปกรณ์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้ใช้บริการ เพราะในการทำงานสังฆมสเคราะห์ในปัจจุบันมีความจำเป็นต้องมีการทำงานเป็นทีมร่วมกัน เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน 4. การช่วยเหลือ (Assistance) การสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระยะสั้นและระยะยาว โดยสถาบันทางศาสนาเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น 5. ทุน (Capital) การหาแหล่งเงินทุนเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดทำขึ้นให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุพรรษาต่ำกว่า 10 พรรษา จำนวน 141 รูป มากที่สุด รองลงมามีอายุพรรษา 11-20 พรรษา จำนวน 35 รูป และน้อยที่สุด ได้แก่ มีอายุพรรษา 31 พรรษาขึ้นไป จำนวน 14 รูป มีการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นเอก จำนวน 92 รูป มากที่สุด รองลงมามีการศึกษาทางธรรมระดับนักธรรมชั้นตรี จำนวน 50 รูป และน้อยที่สุด มีการศึกษาทางธรรมระดับเปรียญเอก (ป.ธ. 7 8 9) จำนวน 4 รูป อาจเป็นเพราะว่า ปัจจุบันการศึกษามีความสำคัญมากต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ นอกจากจะทำให้มนุษย์เกิดความรู้และพัฒนาตนแล้ว ยังเป็นตัวกำหนดทิศทางของประเทศได้ เพราะหากประเทศที่มีการส่งเสริมการศึกษาที่ถูกทิศทาง ตลอดจนวางแผนการผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้มีทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นต้นทุนในการร่วมกันสร้างประเทศให้พัฒนาก้าวหน้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาภานุวัฒน์ ปฏิภาณเมธี และศศิวิมล แรงสิงห์ (2562) ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของวัดมี 6 ด้าน โดยด้านแรกที่สำคัญ คือ บทบาทด้านการส่งเสริมการศึกษาที่เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาวัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน และสังคม

1. ระดับปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านขวัญและกำลังใจ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ด้านการมีจิตสาธารณะ ด้านเครือข่าย องค์กร ชุมชน ด้านองค์กรชุมชน และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และด้านการสนับสนุนจากภาครัฐ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะว่า สังคมไทยนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน หมู่บ้านแต่ละแห่ง มักมีวัดประจำหมู่บ้านของตนเป็นศูนย์รวมจิตใจ และวัดยังเป็นสถานศึกษา สถานพยาบาล เป็นสถานสงเคราะห์ประชาชน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสมุห์ ไพฑูรย์ สิริภทโท และคณะ (2564) ผลการวิจัยพบว่า 1. วัดเป็นศูนย์รวมแห่งการพัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคงและเจริญรุ่งเรือง โดยมีการบริหารจัดการพื้นที่วัดให้ร่มเย็น เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับประชาชน พร้อมทั้งจัดตั้งกองทุนและมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและผู้ประสบภัย 2. การเสริมสร้างศักยภาพของพระสงฆ์ในด้านการทำงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐมแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด จึงสนับสนุนข้อสมมติฐานในการวิจัย 3. แนวทางการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐมมี 4 ลักษณะ ได้แก่ การสนับสนุนกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือ การอุปถัมภ์งานของผู้อื่นเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมทรัพย์สินบัตติสาธารณะ และการบรรเทาความทุกข์ให้กับประชาชนและสัตว์

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านการพัฒนาจิตใจ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า วัดเป็นทั้งสถานที่ดำเนินกิจการในหมู่ของพระสงฆ์เอง และเป็นที่ประกอบกิจกรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับประชาชน กิจการและกิจกรรมเหล่านี้ อิงอยู่กับหน้าที่ หรือศาสนกิจหลักของพระสงฆ์ คือ การศึกษา การปฏิบัติธรรม และการเผยแผ่สั่งสอนประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระธีรพันธุ์ ฐิตธมโม และคณะ (2565) ผลการวิจัยพบว่า งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ มีการประยุกต์งานด้านสังคมสงเคราะห์ คือ การช่วยเหลือสังคมอย่างต่อเนื่องที่ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและสมณสารูป สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มสาธารณสงเคราะห์คณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีเจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้นำในการดำเนินงานใช้ระบบการบริหารแบบคณะกรรมการ มีโครงการที่โดดเด่น เช่น การสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ขาดแคลน และการมอบสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบปัญหา นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งกลุ่มสาธารณสงเคราะห์ประจำวัดในพื้นที่ การวิเคราะห์การดำเนินงานด้านนี้สะท้อนการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการตามข้อกำหนดของมหาเถรสมาคม จุดแข็งของกลุ่ม ได้แก่ ความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพและการสนับสนุนจากผู้ร่วมงานซึ่งทุ่มเทจนสร้างความเชื่อถือในชุมชน สามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานของรัฐ ข้อท้าทาย คือ นครสวรรค์เป็นจังหวัดขนาดใหญ่ มีประชากรหนาแน่นและปัญหาสังคมที่ซับซ้อน อีกทั้งจำนวนพระสงฆ์ที่มีความเชี่ยวชาญในด้านนี้ยังไม่

เพียงพอ ขณะเดียวกัน โอกาสในการพัฒนาคือการมีสถาบันการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ ที่สามารถเปิดหลักสูตรเพื่อเสริมบุคลากรในด้านนี้ รวมถึงเครือข่ายการทำงานที่สามารถประสานร่วมกันได้ อุปสรรคสำคัญ คือ ข้อจำกัดของสถานภาพพระสงฆ์และข้อจำกัดด้านงบประมาณ

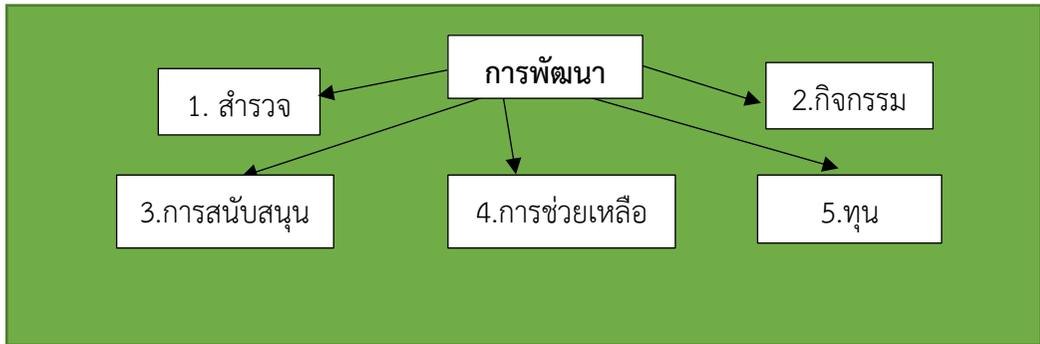
2. กระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า วัดมีบทบาทสำคัญในงานสังคมสงเคราะห์ โดยดำเนินการในรูปแบบที่หลากหลาย อาทิ การช่วยเหลือเด็กขาดแคลนด้านทุนทรัพย์ อาหาร และปัจจัย 4 โดยมีระยะเวลาอุปถัมภ์จนจบการศึกษา (ป.6 หรือ ม.6) การดำเนินงานเริ่มจากการสำรวจปัญหา เยี่ยมบ้าน ให้กำลังใจ และสนับสนุนการศึกษา พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชน เช่น ชมรมผู้สูงอายุ และชมรมเกษตรปลอดเคมี เพื่อมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ วัดจัดประชุมทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อกำหนดแนวทางและแบ่งบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน โดยมีอุปสรรคและความท้าทาย ปัญหาสำคัญ คือ การขาดงบประมาณ บุคลากร และการจัดการที่เป็นระบบ เนื่องจากการสนับสนุนหลักมาจากศรัทธาของประชาชน การแก้ไขปัญหาจึงอาศัยการประสานความร่วมมือกับเครือข่าย เช่น ศูนย์บริการสาธารณสุขและหน่วยงานในชุมชน โดยดำเนินงานสอดคล้องกับหลักพรหมวิหาร 4 และสังคหวัตถุ 4 ที่เน้นการให้ การพอดี การช่วยเหลือ และการเสมอดั้นเสมอปลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของประทุม อังกูโรหิต (2562) ผลการวิจัยพบว่า วัด สถาบันพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ นักวิชาการ และประชาชนทั่วไปต่างสนับสนุนให้วัดและสถาบันที่มีศักยภาพเข้ามามีบทบาทในงานสังคมสงเคราะห์ เนื่องจากสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่รัฐยังไม่สามารถให้บริการสวัสดิการได้อย่างครอบคลุม การดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ของพระสงฆ์ วัด และสถาบันทางพระพุทธศาสนาเริ่มจากการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าเป็นครั้งคราว และต่อมาได้พัฒนาขึ้นเป็นภารกิจหลักที่สำคัญ จึงควรเน้นการดำเนินการเชิงรุก เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการให้บริการสังคมสงเคราะห์และการเผยแผ่ธรรม ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีระหว่างรัฐและชุมชน อีกทั้งยังช่วยลดข้อจำกัดด้านงบประมาณ บุคลากร และการร่วมมือในการทำงาน พระสงฆ์ควรปฏิบัติงานให้อยู่ในกรอบพระวินัยและไม่ละทิ้งการเผยแผ่ธรรมควบคู่ไปด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์ (อาทิตย์ อธิปัญญา) และปุระวิชญ์ วันตา (2561) พบว่า บทบาทและกิจกรรมด้านสังคมสงเคราะห์ของวัดส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากภาครัฐ แต่ส่วนใหญ่เกิดจากการสนับสนุนทุนปัจจัยจากศรัทธาประชาชนที่มีต่อผู้นำ คือ เจ้าอาวาส เป็นหลัก ซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างชาวบ้านในพื้นที่และองค์กรชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มองค์กรพัฒนาในชุมชน และผู้นำชุมชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญาน์ แสงปัญญา (2565) ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ที่ได้ประสิทธิผล ผู้ทำกิจกรรมควรมีคุณลักษณะของจิตอาสา และงานวิจัยของพศิน สีนมา (2566) ผลการวิจัยพบว่า พุทธจริยศาสตร์เป็น

หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ว่าด้วยความประพฤตินี้ที่ดีงาม สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานสังคมสงเคราะห์เพื่อการแก้ไขและป้องกันปัญหาในระดับบุคคล ชุมชน และสังคม ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา) สาราณียธรรม 6 (เมตตาทายกรรม เมตตา วจิกรรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญุตตา ทิฏฐิสามัญญุตตา) และอคติ 4 (ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ ภัยาคติ)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบ EASAC เป็นการร่างรูปแบบเพื่อพัฒนา รูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวทางการปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เพื่อหาข้อเท็จจริงในสิ่งที่เกิดขึ้น วิเคราะห์ปัญหา วางแผนดำเนินงานเพื่อการเป็นช่วยเหลือไปจนถึงการประเมินและติดตามผล ร่างรูปแบบ EASAC ประกอบไปด้วย 1. การสำรวจ (Explore) 2. กิจกรรม (Activity) 3. สนับสนุน (Support) 4. การช่วยเหลือ (Assistance) 5. ทุน (Capital) สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเสถียร สุวโจ และคณะ (2562) ผลการวิจัยพบว่า ควรให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายในวัด การจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ และจัดกิจกรรมค่ายคุณธรรมภายใต้ความร่วมมือของเครือข่ายจึงจะบรรลุผล สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวีระศักดิ์ ชยธมโม (2558) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารจัดการวัดสันติสุขควรยึดตามหลักสัปปายะ 7 เพื่อสร้างความเหมาะสมในการดำรงชีวิตร่วมกันและการปฏิบัติธรรม โดยควรพิจารณาในหลายมิติ เช่น ด้านอาคารและสถานที่ การจัดการการเดินทางทั้งภายในและภายนอกวัด การเผยแผ่ธรรม การบริหารบุคลากร การจัดเตรียมอาหาร การดูแลคุณภาพอากาศและสภาพแวดล้อม รวมถึงการจัดการกิจกรรมและโครงการต่าง ๆ นอกจากนี้ ควรมีการวางแผนที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพในการควบคุม ดูแล และสั่งการ รวมถึงการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และการประเมินความคุ้มค่าของการดำเนินงาน เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาในรูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม พบองค์ประกอบรูปแบบ EASAC (Explore, Activity, Support, Assistance, Capital) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ อย่างน้อย 5 อย่าง คือ 1. การสำรวจ เพื่อแสวงหาความรู้อันสามารถนำผลการศึกษาไปวางแผนดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาบุคคล กลุ่มบุคคลและชุมชน 2. กิจกรรมเพื่อเป็นการฟื้นฟู ป้องกันและพัฒนาจิตใจ ร่างกาย และสติปัญญาของบุคคล กลุ่มบุคคล 3. การสนับสนุนทรัพยากร เช่น เงิน บุคคล ความรู้ เป็นต้น 4. การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และ 5. ทุน เช่น ทุนทางสังคม ทุนที่เป็นเครือข่าย เป็นต้น โดยเป็นองค์ความรู้ที่สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบเพื่อพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวทางปฏิบัติสังคมสงเคราะห์
ของวัดในจังหวัดนครปฐม

จากภาพที่ 1 การพัฒนารูปแบบเพื่อเสริมสร้างแนวทางปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติด้านสังคมสงเคราะห์และกระบวนการพัฒนาการเสริมสร้างแนวปฏิบัติในงานสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม เป็นการนำนโยบายคณะสงฆ์ วัด ประชา รัฐสร้างสุข มาเป็นแนวทางในการเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ได้ดี โดยเฉพาะการจัดสวัสดิการชุมชนของวัด ซึ่งวัดนับได้ว่าเป็นองค์กรสาธารณะประโยชน์ในการช่วยเหลือสังคม ซึ่งรูปแบบ EASAC เมืองค์ประกอบทั้ง 5 คือ การสำรวจกิจกรรม สนับสนุน การช่วยเหลือและทุน ซึ่งมีความสอดคล้องเป็นอย่างดีในการเสริมสร้างแนวทางการปฏิบัติทางสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดนครปฐม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการทบทวนการทำกิจกรรม โครงการ เพื่อนำแผนฯ สู่การปฏิบัติที่เหมาะสมในบางกิจกรรม
2. คณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรจัดทำแผนกลยุทธ์ การส่งเสริมแผนยุทธศาสตร์ เนื่องจากที่ผ่านมาพบปัญหา อุปสรรคในการสร้างความเข้าใจให้กับพระสงฆ์ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ควรมีการทบทวนการทำกิจกรรม โครงการ เพื่อนำแผนฯ สู่การปฏิบัติที่เหมาะสมในบางกิจกรรม
2. คณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรจัดทำแผนกลยุทธ์ การส่งเสริมแผนยุทธศาสตร์ เนื่องจากที่ผ่านมาพบปัญหา อุปสรรคในการสร้างความเข้าใจให้กับพระสงฆ์ที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดทำคู่มือเสริมสร้างแนวปฏิบัติสังคมสงเคราะห์ของวัด
2. ควรมีการจัดทำฐานข้อมูลของวัดที่ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาเครือข่ายการทำงานระหว่างวัด ประชาชน และ รัฐ

เอกสารอ้างอิง

- ประทุม อังกูโรหิต. (2562). สถาบันทางพระพุทธศาสนากับงานสังคมสงเคราะห์ในประเทศไทย. *วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 18(3), 31-68.
- พระครูสมุห์ไพฑูรย์ สิริภทโท และคณะ. (2564). รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 10(1), 149-159.
- พระครูสิริบรมธาตุพิทักษ์ (อาทิตย์ อธิปถโญ) และปุระวิชญ์ วันตา. (2561). *การเสริมสร้างแนวปฏิบัติในการสังคมสงเคราะห์ของวัดในจังหวัดเชียงใหม่* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธีรพันธ์ ฐิตธมโม และคณะ. (2565). ศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อการพัฒนาสังคม. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(2), 25-34.
- พระมหาภาณุวัฒน์ ภูภิภานเมธี และศศิวิมล แรงสิงห์. (2562). บทบาทและความสำคัญของวัดมิ่งเมืองมูล : ในบริบทสังคมกระแสปัจจุบัน. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 7(3), 151-164.
- พระมหาเสถียม สุวโจ และคณะ. (2562). รูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยสัปปายะตามแนวพุทธจิตวิทยา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์*, 6(6), 2821-2841.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม. (2546, 1 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 120 ตอน 94 ก. หน้า 6.
- พระวีระศักดิ์ ชยธมโม. (2558). แนวทางการจัดการวัดสันติสุขตามหลักสัปปายะ 7: กรณีศึกษาวัดธารน้ำไหล สุราษฎร์ธานี. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 3(2), 98-114.
- พศิน สีนมา. (2565). การประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานสังคมสงเคราะห์. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 28(1), 1-12.
- พิรญาณ์ แสงปัญญา. (2565). *บทบาทของพระสงฆ์ด้านสาธารณสงเคราะห์ในบริบทพุทธศาสนาเพื่อสังคม* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. 2564. *ข้อมูลพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา ประจำปี พ.ศ. 2564*. สืบค้น 15 กันยายน 2564 ,จาก <https://shorturl.asia/gYrWq>

